

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Gıda ,Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

ERZURUM İLİ
MEYVECİLİĞİ YAYMA VE GELİŞTİRME PROJESİ

PROJEYİ HAZIRLAYAN

Cevdet SUNAY
Ziraat Mühendisi

KONTROL EDEN

Mehmet KANTARKAYA
B.Ü.S Şube Müdürü

PROJEYİ ONAYLAYAN

Mustafa ALTUN
İl Müdürü

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Gıda,Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

ERZURUM İLİ
MEYVECİLİĞİ YAYMA VE GELİŞTİRME PROJESİ

OCAK- 2012

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Gıda,Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

1. PROJENİN ÖZETİ

- 1.1. PROJENİN ADI** : Erzurum İli Meyveciliği Yayma ve Geliştirme Projesi
- 1.2. PROJEYİ YÜRÜTECEK KURULUŞLAR** : İl ve İlçe Gıda,Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri
- 1.3. PROJEYİ DESTEKLEYEN KURULUŞ** : Erzurum İl Özel İdaresi
- 1.4. PROJENİN CİNS VE KAPASİTESİ** :
✓ Elma Bahçesi Tesisi: 112,5 da
✓ Kiraz Bahçesi Tesisi: 75 da
✓ Armut Bahçesi Tesisi: 25 da
✓ Erik Bahçesi Tesisi: 25 da
✓ Kaysı Bahçesi Tesisi: 13 da
✓ Şeftali Bahçesi Tesisi: 13 da
✓ Vişne Bahçesi Tesisi: 63 da
✓ Ceviz Bahçesi Tesisi: 187,5 da
✓ Dut Bahçesi tesisi: 83,5 da
- 1.5. HİZMET GÖTÜRÜLECEK ALAN** : 20 İlçe ve köyleri
- 1.6. PROJE TEKNİK DANIŞMANI** : Erzurum İl ve İlçe Müdürlükleri
- 1.7. PROJE YATIRIM TUTARI** : 100.000 TL.
- 1.8. PROJE FİNANSMANI** : 100.000 TL.
İl Özel İdaresi

1.9. PROJE UYGULAMA TARİHİ : 2012

1. PROJE HAKKINDA ÖZET BİLGİLER

1.1. Projenin Uygulama Alanı : Erzurum İlinin 20 İlçesi (Palandöken, Yakutiye, Aziziye, Horasan, Pasinler, Hınıs, Oltu, Aşkale, İspir, Tortum, Çat, Karayazı, Narman, Tekman, Uzundere, Pazaryolu, Olur, Şenkaya, Köprüköy, Karaçoban)'nde uygulanacaktır.

1.2. Projenin Kapasitesi : Projede yer alan meyve türleri elma, kiraz, vişne, erik, armut, kaysı, şeftali , ceviz ve dut olup,
Bu meyve türleri için koleksiyon meyve bahçesi tesisi: 597,5 da olacaktır.

2. PROJENİN KONUSU

Erzurum İline bağlı 20 ilçede meyveciliğin yaygınlaştırılması amacıyla elma, kiraz, vişne, erik, armut, kaysı, ceviz, dut ve şeftali fidanı temini ve dağıtımı.

3. PROJE AMAÇ VE GEREKÇESİ

Ülkemizde tarım; hızla artan nüfusun yiyecek ve tarımsal ürün ihtiyaçlarını karşılayacak, tarıma dayalı sanayimizin istediği özellikte hammadde ihtiyacını devamlı karşılayacak, ihracatımızda önemli bir yeri olan tarımsal ürünleri yetiştirecek ve sanayimizin gelişmesi için yıldan yıla artan döviz ihtiyacını karşılayacak olan önemli bir kaynaktır.

Yörede yaşayan çiftçi ailelerini meyve yetiştiriciliği için teşvik ederek geçim kaynağı teminine yardımcı olmak, ürün desenini çeşitlendirmek, kısıtlı olan tarım alanlarından maksimum düzeyde fayda sağlayabilmektir. Bölgedeki üreticilere örnek teşkil etmek, bölgede meyve yetiştiriciliği yönünden tarımsal faaliyetlerin gelişmesini sağlayarak öncelikli olarak bölgenin ihtiyacını karşılamak, aile ve yurt ekonomisine katkı sağlamak, kırsal kesimden göçü önlemek, bilinçli üretimler sonucu yeni iş sahalarının oluşturulması ve işsizliği azaltmak amaçlanmaktadır.

Erzurum İlinde tarımla geçimini sağlayan nüfusun yaş ortalaması 45-60 arasındadır. Bu proje ile ; Erzurum ilinin 20 İlçesi (Palandöken, Yakutiye, Aziziye, Horasan, Pasinler, Hınıs, Oltu, Aşkale, İspir, Tortum, Çat, Karayazı, Narman, Tekman, Uzundere, Pazaryolu, Olur, Şenkaya, Köprüköy, Karaçoban)'ndeki toprak ve iklimsel özellikleri göz önünde bulundurularak ürün gruplarında geç çiçek açan ve geç filizlenen çeşitlerin seçimi ile bahçeler tesis

edilerek; ilkbahar geç donlarından zarar görmeyen meyve türleri ile üretim planlaması yapılarak, gemiŖte yaŖanan olumsuzluklardan dolayı İlimiz Daphan, Pasinler ovası ve güney ilçelerinde meyve yetiŖmediđi grŖn bertaraf ederek bu önyargılardan İlimiz iftilerini kurtarmaktır.

Özellikle Daphan, Pasinler ovası ve güney ilçelerinde kırsal kesimde yaŖayan nüfusun karbonhidrat ağırlıklı beslendiği, meyve-sebze tüketim azlığından dolayı görülen vitamin eksikliğine bağlı sağlık sorunlarının da giderilmesine katkıda bulunulacaktır.

4. PROJE ÖNCESİ MEVCUT DURUM

Erzurum İlinin işlenebilir tarım arazisi toplamı 460.252 ha'dır. Bu da toplam İl arazisinin % 18,2'sini oluşturmaktadır.

Erzurum İli genel olarak yüksek arazilerden oluşur. Karasu-Aras Dağlarının bazı dağ kütleleri, Erzurum İli arazisini güneyden sınırlamaktadır. Bunların en önemlileri, Erzurum ovası (825 km²) güneyinde yer almakta olan Palandöken Dağları (Büyük Ejder 3176 m) ve Pasinler Ovası (540 km²) güneyinde yer alan Şahveled Dağları (Çakmak Dağı 3063 m) olup, Bingöl Dağlarının kuzey yarısı da yine Erzurum İli sınırları içinde kalmaktadır.

İl topraklarını kuzeyden sınırlayan dağlar ise, İspir ve Erzurum arasında yer alan Mescit Dağları (en yüksek nokta 3239 m), onların doğusundaki Kargapazarı Dağları (Dumlu Dağı 3169 m) ve bir kısmı Kars İli sınırları içinde kalan Allahuekber dağlarıdır. Söz konusu edilen bu kuzey ve güneydeki dağların arasına, Daphan ovası ve Pasinler ovası bulunmakta olup, her iki ovayı birbirinden, 2030 m yükseklikteki Deveboynu beli ayırır. Bunlardan Erzurum ovasının en alçak kesimi 1850 m, Pasinler ovasının ise, 1650 m kadardır.

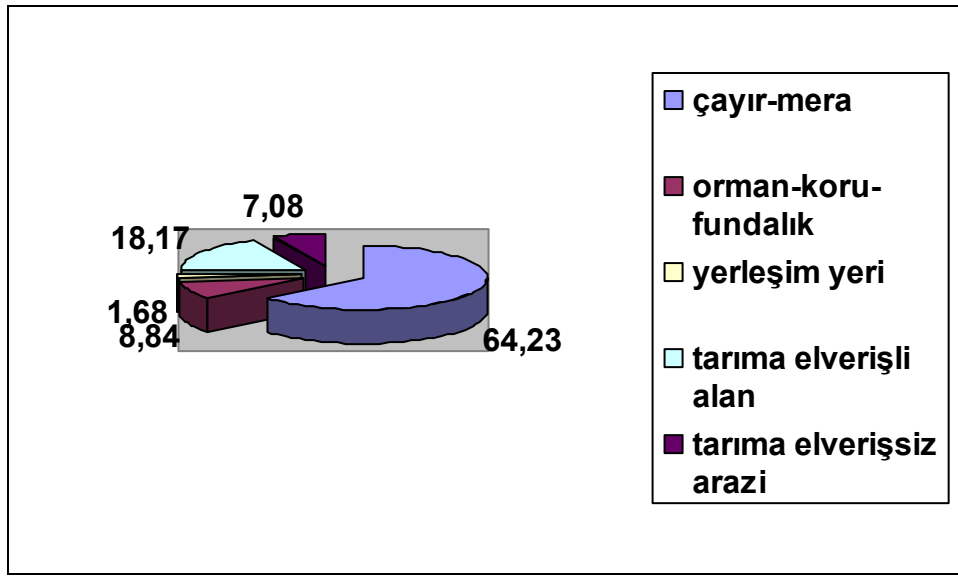
Karasal iklim karakterinde olan Erzurum'da yıllık yağış ortalama 425 mm olup; % 35'i ilkbahar, % 20'si yaz, %25'i sonbahar ve %20'si kış mevsimlerinde görülür. Kışlar uzun ve sert, yazlar kısa ve sıcak geçer. İl topraklarının kuzey kesimlerinde yüksekliği yaklaşık 1000 ile 1500 metrelere inen vadi içleriyle çukur sahalarda iklim, büyük ölçüde sertliğini yitirir. Erzurum İl merkezindeki meteoroloji istasyonunda 1929'da bu yana yaklaşık 80 yıllık gözlem sonuçlarına göre, ilde en soğuk ay ortalaması,-8,6°C, en sıcak ay ortalaması 19,6°C, en düşük sıcaklık -45°C ve en yüksek sıcaklık ise, 39°C olarak ölçülmüştür. En az yağış kış devresinde düşer. Bu devrenin yağışları kar biçiminde olup, kar yağışlı gün sayısı 50 ve kar örtüsünün yerde kalış süresi ise 114 gün kadardır. En yağışlı devre ilkbahar ve yaz mevsimleridir.

İlde doğal göller azdır. Yapay göller ise, yeni yeni oluşmaktadır. İlin en önemli doğal gölü, Tortum çayı üzerinde oluşmuş, bir heyelan-sed gölü olan, Tortum gölüdür. Aslında bu göl, Uzundere ilçesi sınırları içinde yer almakta olup; yüksekliği 48 metreyi bulan doğa harikası Tortum (Uzundere) Çağlayanı oluşmuştur. Yapay göller arasında Serçeme çayı üzerinde yer alan Kuzgun barajı (10.3 km²), Lezgi suyu üzerindeki Palandöken Göleti (22 km²), Aras

ırmağı üzerinde Söylemez barajı (14.2 km²) başlıcaları olarak burada hatırlanabilirler.

İlin toprak varlığı (Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü İstatistikleri)

- 1.626.784 ha çayır mera alanı % 64,23
- 223.897 ha.orman-koru-fundalık alan % 8,84
- 42.650 ha.yerleşim alanı % 1,68
- 460.252 ha.tarıma elverişli alan %18,17
- 179.417 ha.tarıma elverişsiz araziler % 7,08

Grafikte görüldüğü üzere Erzurum'da çayır-mera alanının oranı yüksek (%64,23), orman alanlarının oranı (% 8,84) ise düşüktür. Türkiye genelinde ise mera alanlarının oranı ile orman alanlarının oranı birbirine eşit olup % 26'dır. Erzurum İlinde çayır-mera alanlarının fazlalığı hayvancılık için bir potansiyel olmakta, ancak orman alanlarının azlığı yağış için kısıt teşkil etmektedir ve erozyona neden olmaktadır.

İl arazisinde egemen doğal bitki örtüsü step formunda olup; orman örtüsü pek yaygın değildir. Bu örtünün alt sınırı, 1900-2000 m ve üst sınırı 2400 m'de son bulmaktadır. Doğal bitki örtüsü, yer yer keven topluluklarıyla verimsiz hale gelse de, geniş alanlarda mera hayvancılığına uygun verimli çayırıklar durumundadır.

Erzurum İlinin mevcut meyve ve sebze alanlarına bakıldığında; 2009 yılı verilerine göre İlimizde, 15.867 dekar meyve ve 17.792 dekar sebze alanının bulunduğu görülmektedir. Bu meyve alanlarından 1.513 dekarlık kısmı kapama meyve bahçesi olup; İl Müdürlüğümüz tarafından 2009 yılında yapılan Erzurum İli Çoruh Havzası Meyvecilik Atılım Projesi kapsamında 2009 ve 2010

yıllarında Tortum, Narman, Şenkaya, Uzundere, İspir, Pazaryolu Olur ve Oltu İlçelerindeki dut, kiraz ve ceviz türlerinden oluşan kapama meyve bahçeleri şeklinde oluşturulmuştur. Ayrıca; 2010 yılında İl Özel İdaresi Desteğiyle İl Tarım Müdürlüğü tarafından “Erzurum İli Meyveciliği Yayma ve Geliştirme Projesi” 1. etabı yürütülmüş projenin amacına ve yöre iklimine uygun olacak şekilde seçilen sertifikalı fidanlarla 280 da koleksiyon meyve bahçesi tesis edilmiştir.

5. PROJEDE PLANLANAN ÜRÜN GRUPLARI VE PROJE ALANI

5.1. Projede Planlanan Ürünler : Elma, kiraz, vişne, erik, armut, kaysı, şeftali olup,

- Elma Bahçesi Tesisi: 112,5 da, 4500 adet
- Kiraz Bahçesi Tesisi: 75 da, 3000 adet
- Armut Bahçesi Tesisi: 25 da, 1000 adet
- Erik Bahçesi Tesisi: 25 da, 1000 adet
- Kaysı Bahçesi Tesisi: 13 da, 500 adet
- Vişne Bahçesi Tesisi: 63 da, 2500 adet
- Şeftali Bahçesi Tesisi: 13 da, 500 adet
- Ceviz Bahçesi Tesisi: 187,5 da, 3000 adet
- Dut Bahçesi Tesisi: 83,5 da, 1337 adet

olmak üzere 17.337 adet fidan ile toplamda 597,5 da meyve bahçesi tesisi planlanmıştır.

5.2. Bölge Kaynaklarının Tasarruf Durumu:

Erzurum İlinde de ülkemiz genelinde olduğu gibi genellikle tarım işletmeleri küçük aile işletmeleri şeklinde olduğundan proje kapsamına alınan üreticilere 3-10 dekar koleksiyon meyve bahçesi tesisi planlanmıştır.

Bahçelerin tesis edileceği yerler vadi ve ovaların haricinde hafif eğimli, hakim rüzgarlara kapalı ve sulama imkanları olan tarım arazileridir.

5.3 Üretim ve Pazarlama:

Erzurum İline bağlı Tortum, Uzundere, İspir, Olur ilçelerinin haricindeki diğer yerlerde meyve bahçesi yok denecek kadar az olup, meyve fidanları ikamet edilen evin bahçesinde ikişer-üçer adet olmak üzere dağınık şekilde dikilmiştir. Bölgenin ağırlıklı üretiminin büyükbaş hayvan yetiştiriciliği

olması nedeniyle hali hazırdaki meyve bahçelerinde ara ziraat şeklinde yem bitkileri ekimi yapılmaktadır. Bu şekilde üretimi yapılan meyvelerin genellikle standart ve kalite yönüyle iç ve dış pazar isteklerine uygun olmayan ürünler olması mevcut durumdur. Dolayısıyla yetiştirilmesi planlanan ürünler öncelikli olarak kırsalda yaşayan halkın tüketimini karşılayacak olup, yöresel ilçe pazarları ve satış yerlerinde de satışa sunularak değerlendirilebilecektir.

Bahçe tesisinde kullanılacak olan anaçlar özellikle yarı bodur, ayrıca çeşit itibariyle bölgeye uyum sağlayacak orta geççi ve geççi çeşitlerle uygulama yapılacaktır.

6. PROJENİN UYGULANMASI ESNASINDA YAPILMASI GEREKLİ İŞ VE İŞLEMLER:

6.1. Üreticilerin Eğitimi:

Proje kapsamında tesis edilmesi planlanan bahçeler için, önder çiftçilerin belirlenmesi ve bu çiftçilerin koleksiyon bahçe tesisi ile başlatılacak olan eğitimlerinin yerinde uygulamalı olarak yapılması ve projenin devamlılığının korunması için her yıl; Bakanlığımızın Araştırma Enstitülerince yapılan araştırmalar sonucu ortaya konan yeniliklerin aktarılması için de tekrarlanması gereklidir.

6.2. Fidanların Temini ve Dağıtımı:

Alınacak fidanlar için fiyat araştırması yapılacak, amaca uygun kaliteli fidanlar için en uygun fiyatı veren firmalardan temin edilecektir. Fidanlar, İl Müdürlüğümüze bağlı İlçe Müdürlüklerimiz aracılığıyla yetiştiricilere ulaştırılacaktır.

7. PROJENİN MALİ VE EKONOMİK YÖNÜ

7.1. Proje Giderleri

7.1.1. Tesis Giderleri

Fidan sayısı;

Fidan Sayısı: $1000/a \times b$ (a: sıra arası, b:sıra üzeri) formülü ile belirlendiğinde;

1 dekar elma bahçesi için;

Fidan Gideri (40 adet x 5TL) : 200 TL

Proje 112,5 da alanda uygulanacağı için; elma bahçelerine ait toplam maliyet:

112,5 da x 200 TL = 22.500 TL

1 dekar kiraz bahçesi için;

Fidan Gideri (40 adet x 5TL) : 200 TL

Proje 75 da alanda uygulanacağı için; kiraz bahçelerine ait toplam maliyet:

$$\underline{\underline{75 \text{ da x } 200 \text{ TL} = 15.000 \text{ TL}}}$$

1 dekar vişne bahçesi için;

Fidan Gideri (40 adet x 5TL) : 200 TL

Proje 63 da alanda uygulanacağı için; vişne bahçelerine ait toplam maliyet:

$$\underline{\underline{63 \text{ da x } 200 \text{ TL} = 12.600 \text{ TL}}}$$

1 dekar armut bahçesi için;

Fidan Gideri (40 adet x 5TL) : 200 TL

Proje 25 da alanda uygulanacağı için; armut bahçelerine ait toplam maliyet:

$$\underline{\underline{25 \text{ da x } 200 \text{ TL} = 5.000 \text{ TL}}}$$

1 dekar erik bahçesi için;

Fidan Gideri (40 adet x 5TL) : 200 TL

Proje 25 da alanda uygulanacağı için; erik bahçelerine ait toplam maliyet:

$$\underline{\underline{25 \text{ da x } 200 \text{ TL} = 5.000 \text{ TL}}}$$

1 dekar kaysı bahçesi için;

Fidan Gideri (40 adet x 5TL) : 200 TL

Proje 13 da alanda uygulanacağı için; kaysı bahçelerine ait toplam maliyet:

$$\underline{\underline{13 \text{ da x } 200 \text{ TL} = 2.600\text{TL}}}$$

1 dekar şeftali bahçesi için;

Fidan Gideri (40 adet x 5TL) : 200TL

Proje 13 da alanda uygulanacağı için; kaysı bahçelerine ait toplam maliyet:

$$\underline{\underline{13 \text{ da x } 200 \text{ TL} = 2.600\text{TL}}}$$

1 dekar ceviz bahçesi için;

Fidan Gideri (16 adet x 8TL) : 128TL

Proje 187,5 da alanda uygulanacağı için; kaysı bahçelerine ait toplam maliyet:

$$\underline{\underline{187,5 \text{ da x } 128 \text{ TL} = 24.000\text{TL}}}$$

1 dekar dut bahçesi için;

Fidan Gideri (16 adet x 8TL) : 128TL

Proje 83,5 da alanda uygulanacağı için; kaysı bahçelerine ait toplam maliyet:

$$\underline{\underline{83,5 \text{ da} \times 128 \text{ TL} = 10.700}}$$

TOPLAM TESİS GİDERİ: 100.000 TL'dir.

Bahçe Tesisi Maliyet Tablosu:

Sıra No	Tür Adı	Alan (da)	Fidan Adeti	Maliyeti (TL)
1	Elma	112,5	4500	22.500
2	Kiraz	75	3000	15.000
3	Vişne	63	2500	12.600
4	Armut	25	1000	5.000
5	Erik	25	1000	5.000
6	Kaysı	13	500	2.600
7	Şeftali	13	500	2.600
8	Ceviz	187,5	3000	24.000
9	Dut	83,5	1337	10.700
TOPLAM:		597,5	17337	100.000

PROJENİN TOPLAM YATIRIM TUTARI: 100.000 TL

İL ÖZEL İDARE MÜDÜRLÜĞÜNDEN TALEP EDİLEN FİNANSMAN:
100.000 TL

PROJEYİ UYGULAYACAK BİRİM: Erzurum İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve 20 İlçe Müdürlüğü

FAYDA SAHIPLERİ : Erzurum İli Örnek Çiftçileri

PROJE SÜRESİ VE UYGULAMA AŞAMALARI : Proje süresi 1 yıldır. Ekonomik süresi 25 yıldır.

Ekim-Kasım 2011 : Ön çalışma; fidan ve fiyat tespit çalışmaları

Mart-Mayıs 2012 : Fidan temini ve dikimi
Mayıs-Ekim 2012:Tesis edilen bahçelerin kontrolü

7.2 Pazar İmkanları

Elde edilecek ürünler öncelikli olarak kırsalda yaşayan halkın tüketimini karşılayacak olup, yöresel ilçe pazarları ve satış yerlerinde de satışa sunularak değerlendirilmesi düşünülmektedir.

8. PROJENİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNE AİT DEĞERLENDİRME

Kurulan bahçeler örnek teşkil edeceğinden özellikle Daphan, Pasinler ovası ve güney ilçelerindeki çiftçilerin bölgede meyve yetişmediği görüşü bertaraf edilerek bu ön yargılardan çiftçiler kurtarılmış olacak, bu da yeni bahçe tesislerinin kurulmasına vesile olacaktır.

Proje kapsamında önder çiftçiler ile kurulan koleksiyon meyve bahçelerinin bakım ve işletmesi bahis çiftçiler tarafından yapılacaktır.

9. PROJENİN GELİR – GİDER ANALİZİ:

9.1.Giderler

Toplam gider 100.000 TL'dir.

9.2.Gelirler

Projenin uygulanması sonucunda; mevcut tarım alanlarında özellikle Daphan, Pasinler ovası ve güney ilçelerindeki ağaçlandırmanın azlığından dolayı oluşan erozyon önlenecektir.

Özellikle Daphan, Pasinler ovası ve güney ilçelerde kırsal kesimde yaşayan nüfusun protein ve karbonhidrat ağırlıklı beslendiği, meyve-sebze tüketim azlığından dolayı görülen vitamin eksikliğine bağlı sağlık sorunlarının giderilmesine de katkıda bulunulacak, ayrıca buna bağlı olarak sağlık harcamaları azalacak, yeni yetişen nesillere ağaç sevgisi aşılanacaktır. Ürün deseninin de çeşitlilik kazanacağı göz önüne alındığında projenin uygulanabilirliğinin yüksektir.